

Visitar l'Estany és conèixer la capacitat humana per transformar el territori en funció de les necessitats i la tecnologia existents.

El monestir de Santa Maria de l'Estany va iniciar la dessecació de la zona humida que hi havia a tocar el poble, tant per lluitar contra les febres quartanes com per guanyar noves terres de conreu de bona terra, planeres i pròximes.

La dessecació es va aconseguir definitivament al segle XVIII mitjançant una obra d'enginyeria -la mina- que encara avui continua fent la funció per a la qual va ser construïda.

El radial de l'Ecomuseu del Moianès a l'Estany t'ho explica.

Localització i accés:

L'Estany està situat al nord del Moianès. S'hi arriba per la C-59 i per l'eix transversal C-25, sortida a Moià

Més informació:
Ajuntament de l'Estany
Centre de Visitants de l'Estany
93 830 30 00
www.estany.cat

Consorci del Moianès
93 830 14 18
www.moianesmes.cat

Edita:

Amb el suport:

radial
8

EL DOMINI DE L'AIGUA I DE LA TERRA

L'ESTANY

 ecomuseu
del Moianès

EL DOMINI DE L’AIGUA

L’estany

“On és l'estany?” Aquesta és una pregunta que fan sovint les persones que ens visiten per primera vegada.

Tot i que en el seu moment va donar nom al poble, l'estany ja no hi és: va ser dessecat definitivament fa gairebé 300 anys, però es pot veure encara molt clarament l'espai que ocupava, entre 70 i 80 mil metres quadrats del pla de conreus que queda a la dreta quan s'arriba venint des de Moià, fins ben a tocar el poble.

Aquest estany recollia l'escorrentiu de l'aigua de pluja dels turons que envolten el pla i l'aflorament d'aigües subterrànies. La impermeabilitat del sol, la petitesa de la conca i la manca d'un volum d'aigua suficient per excavar una sortida natural van ser les causes de la seva formació fa poc més de 10.000 anys.

Encara avui, en episodis de fortes pluges, les parts més baixes de l'antic estany poden inundar-se excepcionalment i aproximar-nos a la imatge del que devia ser antigament.

La zona conserva vegetació típica de les zones humides, com el canyís i la boga, i és una important àrea de reproducció d'amfibis. També, en les èpoques de migració -i segons la presència d'aigua- s'hi aturen de vegades ànecs collverds, polles d'aigua i algun bernat pescaire, testimonis de l'abundosa fauna que devia concentrar l'estany i que pogué atreure els primers pobladors, testificats des del neolític pel veí dolmen de puig Rodó.

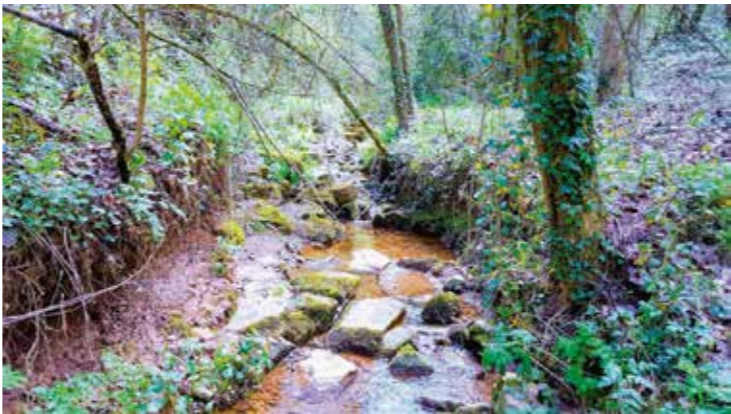
El pla de l'antic estany i el rec de les Nogueres. Passeja per l'espai que ocupava l'estany. Una vegetació i una fauna especial t'hi esperen... Segueix el recorregut del rec de les Nogueres. Sabem que ja el 1554 formava part de la xarxa de canals de drenatge de l'estany.

La mina

Des del segle XIV hi ha documentada l'existència d'un sistema de rases o canals a l'aire lliure per drenar l'aigua de l'estany. Carles de Cardona, últim abat del monestir, va fer enfondir i eixamplar el 1554 els dos recs principals. Però la dessecació definitiva no es va aconseguir fins a la construcció de la mina, entre el 1734 i el 1737. L'obra està ben descrita en un document que especifica com s'havia de refer, enfondir i fer més pendent, empedrar, allargar i cobrir la canalització preexistent. Els promotors de la mina van ser els canonges de la col·legiata en què s'havia convertit llavors l'antic monestir de l'Estany. Entre els mestres d'obra hi havia Josep Morató, d'una reconeguda nissaga de mestres d'obres de Vic, que més endavant va construir el santuari de la Mare de Déu de la Gleva, a Osona.

La mina de l'Estany és molt propera al monestir i el nucli urbà, i consisteix en una canalització soterrada d'orientació sud-nord, amb un lleuger pendent que davalla cap al nord. La galeria de la mina té 425 m de longitud i és feta de pedra seca (sense morter). El tram principal, d'uns 390 m, és cobert amb volta de mig punt, feta amb roques col·locades a plec de llibre, formant les successives filades adjacents que componen la volta. L'amplada màxima interior és de 1 m 20 cm, i l'alçada màxima interior, de 2 m 15 cm. El tram restant de la mina (35 m) és arquivatrat, cobert amb lloses planes de pedra de gran format, recolzades damunt dels murs laterals. Hi ha també tretze pous de ventilació de planta quadrada (alguns dels quals actualment cegats) que facilitaven el manteniment.

La mina. Radial de l'Ecomuseu del Moianès. Obra civil basada entre els anys 1734 i 1737 que va permetre el dessecament definitiu de l'estany. Pots resseguir-ne el traçat, observar-ne l'interior i veure'n la sortida just al Pontarró.

Les aigües del pla que ocupava l'antic estany arriben a la mina per una xarxa de sèquies artificials excavades a cel obert. Formen aquesta xarxa de drenatge dos recs principals -el de les Nogueres i el del Mig- i diversos ramals de menor entitat. La boca de sortida de la mina es va fer aprofitant un antic pont medieval. En aquest indret del Pontarró, l'aigua fa néixer la riera de l'Estany.

Les fonts

A l'Estany trobem un gran nombre de fonts repartides per tot el territori, a la muntanya i a la plana. La cura que es posava sovint en el seu condicionament indica la importància del servei que donaven a la població.

La font Vella. Construïda l'any 1756 en el que llavors eren els afores del nucli urbà. Excavada sota el nivell del sol, s'hi accedeix per una graonada de lloses de pedra. Interpreta la làpida que revela de forma enigmàtica el nom de qui la va fer bastir, un dels canonges que va impulsar també l'obra de la mina. El codi QR de la senyalització et pot ajudar.

EL DOMINI DE LA TERRA

El monestir

Cap a l'any 1080 es fundà a l'Estany una comunitat agustiniana que va tenir l'esplendor en els segles XIII i XIV. A redós del seu poder econòmic i espiritual va anar creixent el poble. Del monestir en queden l'església, amb una excel·lent talla gòtica d'alabastre policromat representant Santa Maria de l'Estany, el claustre i algunes dependències adjacents que acullen un museu i el centre de visitants de l'ajuntament.

El claustre. Els seus capitells, obra de diversos tallers, són extraordinaris per la seva bona conservació i varietat de motius: la vida de Jesús en divuit estampes; grius, sirenes i paons, dimonis peluts, músics, guerrers i enamorats, falconers, carnissers, pagesos i senyores que es pentinen; motius geomètrics i vegetals, llaceries i elements heràldics.

El centre de visitants. Situat en una part de les antigues dependències del monestir, posa en valor el patrimoni arqueològic, històric, arquitectònic, artístic i etnològic de l'Estany i inicia en els itineraris que permeten descobrir-ne el paisatge cultural. Alhora, és un centre d'informació turística del Moianès.

Del bosc al conreu i novament al bosc

El poble va créixer, i la necessitat de terres de conreu va transformar el paisatge: l'estany va ser dessecat i desaparegueren àmplies extensions de bosc, substituïdes per feixes aguantades per parets de pedra seca que facilitaven cultivar zones amb fort desnivell.

Les transformacions econòmiques del segle XX han fet que el bosc s'hagi tornat a estendre per la muntanya. Però mirant cap als vessants, es pot descobrir un paisatge estructurat per feixes sota la vegetació recuperada.

El mirador del puig de la Caritat. És el punt més elevat i estratègic de la zona. Els ibers ja van instal·lar-hi un assentament per controlar el territori. La seva situació et permetrà observar paisatges fantàstics, propers i llunyanos, als quatre punts cardinals.

Els camins

Entre els camins tradicionals hi havia el camí ramader, que comunicava les pastures dels Pirineus amb les del Vallès. Per evitar la zona humida, tots ells eren traçats a mig aire dels serrats que l'envoltaven i permeten encara tenir excel·lents panoràmiques sobre la cubeta de l'antic estany.

El serrat del Gaig i/o itinerari del domini de la terra Antigament dominaven el paisatge de l'Estany feixes de conreu aguantades per parets de pedra seca. Ara queden amagades sota el bosc, però la seva estructura encara és perceptible des dels itineraris que envolten l'antic estany.